

Jak na distanční výuku

Konkrétní tipy a praktické rady učitelů, jak si smysluplně a efektivně poradit s online vyučováním

PETRA SMÍTALOVÁ

Vzhledem k tomu, že se v tuto chvíli kvůli pandemii čeští žáci a studenti musí vzdělávat distančně, rozhodli jsme se oslovit dva zkušené pedagogy, kteří pro Lidové noviny přímo ze své praxe sepsali několik užitečných tipů pro online výuku. **Alexis Katakallidis** z programu Učitel naživo a **Pavla Krummackerová** ze Základní školy německo-českého porozumění na Praze 8 se podělili o zkušenost, jak učit mladší i starší děti přes počítač tak, aby výuka měla žádaný efekt a zároveň žáky bavila.

10 TIPŮ na online vzdělávání na gymnáziu podle Alexise Katakallidis

(působí jako průvodce v programu Učitel naživo, učí angličtinu na Gymnáziu Jana Nerudy, letos získal 3. místo v soutěži pro inspirativní pedagogy Global Teacher Prize ČR)

Nastavme si funkční pravidla

Každé společenství má svá pravidla. Má je výuka ve třídě a měla by je mít i výuka online. Může být fajn domluvit se například na následujících věcech: Na online hodinu se připojím o dvě minuty dříve, abychom mohli začít včas. Když nemluví, mám vypnutý mikrofon. Všichni máme zapnuté video, abychom spolu mohli komunikovat – video pomáhá komunikaci: můžeme číst v grimasách, hlásit se, usmívat se na sebe. (Abychom zamezili narušení soukromí, je možné si rozmazat pozadí.) Aby se pravidla kolektivu vžila, je důležité je opakovat a oceňovat jejich dodržování.

Dejme výuce řád

Pro posílení jistoty žáků je dobré, když vědí, co mohou očekávat. K lepší orientaci jim pomáhá například to, když učitel hned na začátku oznámí cíle hodiny nebo když zadává úkoly vždy ve stejný den a pevně určí, kdy a jak se mají odevzdat. Může být například vhodné na začátek online hodiny pravidelně zařazovat aktivizační cvičení. Třeba na angličtině se rád věnuji rozboru obrázků (ptám se: co se na obrázku děje, z čeho tak usuzujete, co dalšího lze o obrázku říct...). Žáci to dělají ve dvojicích nebo individuálně a potom sdílíme. Čerpám např. z webu New York Times – What's going on in this picture.

Využívejme chat

• Všechny platformy pro on-

line výuku mají chat. Ten se hodí zejména v okamžiku, kdy chceme, aby všichni žáci odpověděli najednou. Žákům třeba učitel položí otázku: Jaké jsou výhody a nevýhody solární energie? Poté jim dá chvíli na sepsání odpovědí, a až řekne, všichni najednou ji odešlou. Učitel se podívá na to, co kdo napsal, a okomentuje. Toto je také dobrý způsob, jak na začátku hodiny zopakovat předešlou látku – můžeme například poprosit žáky, aby napsali, co si o ni pamatují.

Výhody online prezentace

Zapamatování může pomoci, když něco vidíme (zejména dobře zvolené diagramy, modely) a zároveň slyšíme. Některé online prezentace (např. Google Presentace) umožňují učitelům sledovat, jestli s ním studenti postupují z jednoho slídu na druhý, nebo se někde zapomněli a přestali se výuce věnovat. A stejně jako v chatu i do prezentací žáci mohou psát. Také tam mohou přidávat své vlastní obrázky, například dostanou za úkol vyfotit na mobil něco krásného, něco veselého a něco zvláštního a fotky potom i s komentářem vloží do prezentace. Získají tak „vlastní“ fotogalerii a zároveň se proběhnou venku.

Skupinová práce

Nástroje jako Google Presentace nebo Google Dokumenty (a jejich varianty v MS Teams) umožňují žákům, aby sdíleli dokumenty a pracovali na nich na jedinou. Dokumenty či prezentace můžeme uložit do jedné složky v prostředí Google Složka, kam mají všichni žáci přístup. Lze jim tedy například říct, ať ve dvojici vytvoří prezentaci o jejich oblíbené zemi (zvířeti, technologické vymoženosti...) a napíší o ní do dokumentu to, co budou říkat. Spolužáci jim pak snadno skrze komentáře mohou dát zpětnou vazbu ještě dříve, než budou prezentovat.

Rád toto využívám v angličtině, protože tak se studenti navzájem inspirojí svými pracemi a opraví si svoje chyby.

Náhodné vyvolávání

Náhodné vyvolávání je technika, která se využívá ve formativní výuce. Někdy k němu učitelé využívají dřívka, na nichž mají napsaná jména studentů, a ta potom vytahují z kelímku. V online prostředí lze toto dělat také, ale existují i programy, které studenty náhodně vyvolávají za nás (např. Random Name Selector). Výhoda je v tom, že žáci nevědí,

kdo bude vyvolán, a proto musí počítat s tím, že to budou oni. Nad každou otázkou by se tedy měli zamyslet. Více se o této vynikající metodě rozvíjející myšlení žáků lze dozvědět např. v knize Dylana Williama a Siobhan Leahyové Zavedení formativního hodnocení.

Práce ve dvojicích

V některých videokonferenčních systémech (Zoom, MS Teams, Adobe Connect Meeting) lze rozdělit účastníky videohovoru do dvojic či menších skupin a následně je opět spojit dohromady. (Návod, jak to přesně udělat, najdeme na YouTube, např. vyhledám „MS Teams breakout rooms tutorial“.) Práci ve dvojicích pak lze využít stejně jako ve třídě – učitel se může ptát, jak se

Videohovory jsou podle psychologů mnohem únavnější než běžná interakce, protože při nich nelze tak snadno číst komunikační signály

vám líbila tato báseň, tipl byste si, o čem bude druhá polovina téhle povídky, zkuste vytvořit slovní úlohu pro spolužáky, popovídejte si o následujících otázkách atd.

Interaktivní test pro žáky

Během prezentace můžeme s žáky sdílet interaktivní test Kahoot. Reakce studentů na Kahoot jsou někdy tak vřelé, že na něj jako pedagog trochu žárím. Když vidí žáci mě, tak se většinou až tak nerozzáří. (I v tomto případě je možné se podívat na návod na YouTube.)

Ankety a otázky je možné realizovat i přímo prostřednictvím některých videokonferenčních programů nebo lze využít další externí aplikace, jako například Socrative, Mentimeter nebo sdílené nástěnky Padlet.

Gestikuluje

9. Kognitivní psycholog Daniel Willingham říká, že videohovory jsou mnohem únavnější než běžná interakce, protože při nich nelze tak snadno číst komunikační signály. Například když v přímém kontaktu chceme ukázat, že teď si

přejeme mluvit my, přerušíme oční kontakt s člověkem, který hovoří. Kvůli zpoždění ve spojení jsou ale takové signály špatně čitelné. Významně tedy prý žákům pomáhá, když od obrazovky stojíme či sedíme trochu dál, gestikuluje, používáme tabuli nebo říkáme studentům, kam se mají dívat – navádíme jejich zrak instrukcemi (např. podívejte se do levého horního rohu na modrý rámeček atd.).

Spojme se s rodiči

Kontaktovat rodiče může být důležité u žáků v každém věku, a ještě důležitější je to možná na základní škole. Uděláme z rodičů své spojení tím, že se jim např. po e-mailu (nebo můžeme nahrát krátké video) představíme a napíšeme, jaký je náš učební plán na následující dobu.

Můžeme je třeba také požádat, aby nám napsali 3 věci, které bychom o jejich dítěti podle nich měli vědět.

Ne všichni rodiče mají možnost svým dětem důkladně pomáhat – někdy také proto, že nevědí, jak na to. Když tedy zadáváme žákům práci / domácí úkoly, můžeme jim poskytnout pár tipů. Např.: vytvořte si s dětmi kartičky, které mají na jedné straně slovíčko v angličtině a na druhé v češtině, a vzájemně se zkoušejte; učitel pošle dětem text s otázkami na přemýšlení, který s nimi maminka nebo tatínek nahlas přečtou a o otázkách si povídají.

Spolupráce s rodiči může být časově náročná. Je ale na závazení, jestli neodebrat trochu času, který běžně investujeme do práce s žáky, a věnovat ho právě rodičům.

10 tipů na online vzdělávání na ZŠ podle Pavly Krummackerové

(učí němčinu na Základní škole německo-českého porozumění a volitelný předmět ekonomie na Gymnáziu Thomase Manna)

Malé skupiny

Ideální je při videohovoru rozdělit třídu na skupiny velké přibližně 10 až 12 dětí.

Pravidla

Je dobré, aby děti znaly pravidla online výuky. Například že si na začátku ztlumí mikrofon a zapnou ho pouze, když mluví. Naopak kameru by měly nechat zapnutou.

Trpělivost

Ta je důležitá víc než kdy dřív, protože spojení se často přerušuje, děti někdy neslyší a instrukce je třeba často opakovat.

Kratší hodina

Online hodina je hodně náročná jak pro učitele, tak pro děti. U mladších dětí jsme proto hodiny zkrátili na 30 minut a zbytek práce dodělávají samostatně.

Motivace

Při online výuce nelze efektivně známkovat, je třeba hledat jiné způsoby motivace: body za aktivitu, slovní hodnocení, pochvala v e-mailu atd.

Kontakt se spolužáky

Děti potřebují kontakt se spolužáky a podělit se o svoje zážitky, proto je dobré jim to dopřát i online, například na začátku nebo konci hodiny.

Kontrola aktivity

Samozřejmě, že se najdou žáci, které se sice na online hodinu připojí, ale nepracují aktivně. Proto je třeba děti často vyvolávat a kontrolovat jejich aktivitu. Pokud neregují, je třeba to řešit s rodiči.

Aplikace pomáhají

Osvědčilo se nám využívat různé nástroje na online procvičování, jako např. aplikace Wocabee. (Zkoušeli jsme i Včelku, Quizlet, Kahoot, Learningapps atd., ale pro první stupeň se nám příliš neosvědčily.) Tak jako na začátku hodiny němčiny ve škole trénujeme různými způsoby nová slovíčka, při distanční výuce používáme právě Wocabee (je sice placená, ale ne příliš drahá, a děti ji mají moc rády). Slovní zásobu tak děti trénují samy. Aplikace jim za správné slovíčko uděluje body, ony vidí pořadí ve skupině, a vzájemně se tak motivují k dalšímu učení. Příjemně mě překvapilo, že děti to skutečně baví a oceňují možnost procvičovat slovíčka na mobilu nebo na počítači. Některé dokonce uvedly používaní aplikace jako svůj koníček.

Online nástěnka

Místo nástěnky je možné používat sdílený dokument, do kterého mají děti přístup a mohou navzájem sdílet své tvory.

Sdílená obrazovka a chat

Při online výuce často sdílíme obrazovku. Na počítači si otevřeme sdílený textový dokument nebo prezentaci a děti vidí přesně to, co má paní učitelka na své obrazovce (místo tabule). Pro dotazy používají starší děti chat. Někdy i na vípenné poznámky, které do výuky nepatří. Některé domácí úkoly tvoříme společně přímo do sdíleného dokumentu.